

Ενότητα 18^η Η ειλικρίνεια ανταμείβεται

Ξυλευόμενός τις παρά τινα ποταμόν

ἀπέβαλε τόν πέλεκυν.

Τοῦ δέ ρεύματος παρασύραντος
αὐτόν ὠδύρετο,

μέχρις οὗ ὁ Ἑρμῆς ἐλεήσας αὐτόν
ἤκε.

Καί μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν,
δι' ἣν ἔκλαιε,

τό μὲν πρῶτον καταβάς ἀνήνεγκε

αὐτῷ χρυσοῦν πέλεκυν

καί ἐπυνθάνετο, εἰ οὗτος εἶη αὐτοῦ.

Τοῦ δέ εἰπόντος μὴ εἶναι τοῦτον

ἀνήνεγκε ἀργυροῦν

καί ἡρώτα, εἰ ἀπέβαλε τοῦτον.

Ἀρνησαμένου δέ καί τοῦτον

τό τρίτον ἐκόμισεν αὐτῷ τὴν ἰδίαν
ἀξίνην.

Τοῦ δέ ἐπιγνόντος

ἀποδεξάμενος τὴν δικαιοσύνην
αὐτοῦ

πάσας αὐτῷ ἐχαρίσατο.

Καί ὅς παραγενόμενος πρὸς τοὺς
ἐταίρους

διηγήσατο αὐτοῖς τὰ γεγενημένα.

Τῶν δέ τις ἀναλαβῶν πέλεκυν

παρεγένετο ἐπὶ τὸν αὐτόν ποταμόν

καί ξυλευόμενος

ἐπίτηδες ἀφῆκε τὴν ἀξίνην εἰς τὰς
δίνας,

καθεζόμενός τε ἔκλαιε.

Ἐπιφανέντος δέ Ἑρμοῦ

καί πυνθανομένου, τί τό συμβεβη-
κός εἶη,

ἔλεγε τὴν ἀπώλειαν τοῦ πελέκεως.

Τοῦ δέ ἀνενεγκόντος αὐτῷ χρυσοῦν

καί διερωτῶντος, εἰ τοῦτο

ἀπολώλεκεν,

ἐξαφθείς ὑπὸ τοῦ κέρδους

ἔφασκεν αὐτόν εἶναι.

Καί ὁ θεός οὐκ ἐχαρίσατο αὐτῷ

ἀλλά οὐδέ τὸν ἴδιον πέλεκυν

ἀποκατέστησεν.

Κάποιος καθὼς ἔκοβε ξύλα κοντά σε ἓνα
ποτάμι,

ἔχασε το τσεκούρι του.

Και, επειδὴ το ρεῦμα το παρέσυρε, ἔκλαιγε,

μέχρι που ο Ερμῆς τον λυπήθηκε και ἦρθε
(κοντά του).

Και αφού ἔμαθε ἀπὸ αὐτόν τὴν αἰτία, για τὴν
οποία ἔκλαιγε,

τὴν πρώτη φορά βούτηξε στο ποτάμι κι ἔ-
φερε πάνω

γι' αὐτόν ἓνα χρυσό τσεκούρι

και τον ρωτούσε αν αὐτό ἦταν δικό του.

Ὅταν ἐκεῖνος του εἶπε ὅτι αὐτό δεν ἦταν δικό
του,

του ἔφερε ἓνα ἀσημένιο

και τον ρωτούσε αν ἔχασε αὐτό.

Ὅταν αὐτός το ἀρνήθηκε κι αὐτό,

τὴν τρίτη φορά του ἔφερε το δικό του τσεκο-
ύρι.

Και ὅταν αὐτός το ἀναγνώρισε,

ο Ερμῆς επειδὴ ἐπιδοκίμασε τὴ δικαιοσύνη
του,

του χάρισε ὅλα τα τσεκούρια.

Και αὐτός, αφού ἦρθε στους συντρόφους
του,

τους διηγήθηκε αὐτά που εἶχαν γίνει.

Κάποιος ἀπ' αὐτούς, αφού πήρε μαζί του
ἓνα τσεκούρι,

ἔφτασε στο ἴδιο ποτάμι

και καθὼς ἔκοβε ξύλα,

ἐπίτηδες ἀφῆσε το τσεκούρι του στο ρεῦμα
του ποταμοῦ,

κάθισε και ἔκλαιγε.

Ὅταν παρουσιάστηκε σ' αὐτόν ο Ερμῆς

και τον ρωτούσε τι του εἶχε συμβεῖ,

του ἀνέφερε τὴν ἀπώλεια του τσεκουριού.

Ὅταν (ο Ερμῆς) του ἀνέβασε ἓνα χρυσό
τσεκούρι

και τον ρωτούσε αν αὐτό εἶχε χάσει,

επειδὴ φλεγόταν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του κέρ-
δους,

ἔλεγε ὅτι αὐτό ἦταν.

Και ο θεός δεν του χάρισε το χρυσό τσεκο-
ύρι,

ἀλλά οὐτε του ἐπέστρεψε το δικό του τσε-
κούρι.

Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Λίσιππος στο κείμενο αυτό μιλάει για κάποιον ο οποίος έχασε το τσεκούρι του στο ποτάμι καθώς έκοβε ξύλα. Επειδή το ορμητικό ρεύμα παρέσυρε το τσεκούρι, ο ξυλοκόπος έκλαιγε απαρηγόρητος. Τότε ο θεός Ερμής τον λυπήθηκε και τον πλησίασε. Όταν έμαθε τι του συνέβη, έπεσε στο νερό και έφερε πάνω ένα τσεκούρι χρυσό· όταν ο Ερμής το ρώτησε αν είναι αυτό το τσεκούρι του, εκείνος απάντησε αρνητικά. Ο θεός έπεσε πάλι στο νερό και έφερε πάνω ένα τσεκούρι ασημένιο· κι όταν πάλι τον ρώτησε αν είναι αυτό το τσεκούρι του κι ο ξυλοκόπος απάντησε αρνητικά, ο Ερμής έπεσε στο νερό για τρίτη φορά και έφερε πάνω το τσεκούρι του ξυλοκόπου. Τότε ο άνθρωπος αναγνώρισε το τσεκούρι του και ο θεός, λόγω της εντιμότητας του ξυλοκόπου, τού χάρισε και τα τρία τσεκούρια. Το γεγονός αυτό διηγήθηκε ο ξυλοκόπος στους συντρόφους του. Τότε ένας απ' αυτούς έκανε τα ίδια· πήρε ένα τσεκούρι και κοντά στο ίδιο ποτάμι άρχισε να κόβει ξύλα· την ώρα εκείνη άφησε σκόπιμα το τσεκούρι του να πέσει στο ποτάμι και μετά άρχισε να κλαίει για την απώλειά του. Ο Ερμής παρουσιάστηκε και σ' αυτόν και ζήτησε να μάθει τι του είχε συμβεί. Εκείνος του ανέφερε την απώλεια του τσεκουριού του. Ο Ερμής έπεσε στο νερό, έφερε ένα χρυσό τσεκούρι και τον ρώτησε αν ήταν αυτό που έχασε. Κι εκείνος από την επιθυμία του κέρδους είπε ότι αυτό ήταν το τσεκούρι του. Ο Ερμής τότε όχι μόνο δεν του έδωσε το χρυσό τσεκούρι, αλλά δεν του επέστρεψε ούτε το δικό του.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Γιατί παρουσιάστηκε ο Ερμής στον πρώτο ξυλοκόπο;

Ο Ερμής παρουσιάστηκε στον πρώτο ξυλοκόπο την ώρα που οδυρόταν επειδή είχε χάσει το εργαλείο της δουλειάς του, με σκοπό να τον υποβάλει σε έναν πειρασμό, ώστε να δοκιμάσει την τιμιότητά του. Προσποιούμενος λοιπόν ότι θέλει να τον βοηθήσει να βρει το τσεκούρι του, βούτηξε στο ποτάμι και έβγαλε πρώτα ένα χρυσό, έπειτα ένα ασημένιο και τέλος το παλιό σιδερένιο εργαλείο, ρωτώντας κάθε φορά αν είναι το δικό του.

2. Γιατί επιβράβευσε ο Ερμής τον πρώτο ξυλοκόπο;

Ο Ερμής επιβράβευσε τον πρώτο ξυλοκόπο χαρίζοντάς του τα δύο πολύτιμα τσεκούρια, επειδή έδειξε την εντιμότητα και την ειλικρίνειά του κατά τη δοκιμασία στην οποία τον υπέβαλε. Ο άντρας που έχασε τον πέλεκου του θα μπορούσε να προσπαθήσει να εξαπατήσει τον Ερμή λέγοντας, ότι το χρυσό ή το ασημένιο τσεκούρι τού ανήκει. Αντί όμως να επωφεληθεί από την ευκαιρία που φάνηκε να του παρουσιάζεται και να κερδίσει κάποια αγαθά που δεν του ανήκαν, προτίμησε να μιλήσει ειλικρινά και να φερθεί με τιμιότητα.

3. Τι παρακίνησε το δεύτερο ξυλοκόπο να προσπαθήσει να εξαπατήσει το θεό; Ποια κατάληξη είχε η απόπειρά του;

Ο δεύτερος ξυλοκόπος προσπάθησε να εξαπατήσει τον Ερμή, παρακινούμενος από την πλεονεξία του. Έχοντας ακούσει την ιστορία του συντρόφου του που κέρδισε ανέλπιστα τα πολύτιμα αντικείμενα, πίστεψε ότι θα μπορούσε και ο ίδιος να έχει την ίδια τύχη. Έτσι, όταν ο άγνωστος άντρας που θέλησε να τον βοηθήσει βούτηξε στο νερό και έβγαλε το χρυσό τσεκούρι, ο ξυλοκόπος έσπευσε να δηλώσει ότι ήταν δικό του, δεν γνώριζε όμως πως στην πραγματικότητα ήταν ο Ερμής που δοκίμαζε την ειλικρίνεια και την εντιμότητά του. Για το λόγο αυτό, η απόπειρά του να ξεγελάσει το θεό κατέληξε στην τιμωρία του, αφού ο Ερμής όχι μόνο δεν του χάρισε το χρυσό πέλεκου, αλλά ούτε καν του επέστρεψε το δικό του.

4. Ποιο είναι το ηθικό δίδαγμα του μύθου; Ποια αξία προβάλλει και πώς αντιμετωπίζεται αυτή στις μέρες μας;

Ο μύθος διδάσκει, ότι ο άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει την απληστία και την πονηριά και να συμπεριφέρεται με εντιμότητα και ειλικρίνεια. Η αξία της τιμότητας που προβάλλεται στην ιστορία του Αισώπου είναι διαχρονική και αποτελεί ζητούμενο για όλες τις κοινωνίες. Όπως σε κάθε εποχή έτσι και στις μέρες μας, η εντιμότητα είναι ένα μεγάλο προσόν το οποίο χαρακτηρίζει ανθρώπους με ισχυρή προσωπικότητα και αυτοεκτίμηση. Δυστυχώς όμως η αρετή αυτή δεν επιβραβεύεται πάντοτε, αλλά κάποιες φορές υποτιμάται και θεωρείται αδυναμία ή αφέλεια.

5. Σε τι αποβλέπει ο Ερμής δοκιμάζοντας τους δύο ανθρώπους του μύθου; Μπορείτε να ανακαλέσετε ανάλογα παραδείγματα δοκιμασίας ανθρώπων από θεούς από τη μυθολογία, τα παραμύθια ή άλλες πηγές;

Ο Ερμής δοκιμάζει τους δύο ξυλοκόπους, επειδή θέλει να ελέγξει κατά πόσον οι άνθρωποι αυτοί είναι ειλικρινείς, έντιμοι. Ανάλογες περιπτώσεις δοκιμασίας συναντούμε σε πολλούς αρχαίους και νεότερους μύθους όλων των λαών, αλλά και σε ιστορικά ή εκκλησιαστικά κείμενα. Από την Οδύσσεια (ρ 485-487) ήδη πληροφορούμαστε πως οι θεοί παίρνουν τη μορφή ανθρώπων και εμφανίζονται στους θνητούς προκειμένου να εξακριβώσουν αν είναι δίκαιοι ή όχι. Από την Παλαιά Διαθήκη γνωρίζουμε τη δοκιμασία στην οποία υπέβαλε ο Θεός τον Αβραάμ, όταν του ζήτησε να θυσιάσει το γιο του, Ισαάκ, για να αποδείξει την πίστη του. Ο Αβραάμ υπέκυψε στη θέληση του Θεού και οδήγησε το παιδί στο βωμό, την τελευταία όμως στιγμή εμφανίστηκε ένας άγγελος που τον απέτρεψε, εξηγώντας του πως ο Θεός είχε πειστεί για την αγάπη και την αφοσίωσή του. Γνωστή είναι επίσης η ιστορία με τις δύο γυναίκες που διεκδικούσαν το ίδιο παιδί, ώσπου τη λύση έδωσε ένας θνητός, ο βασιλιάς Σολομώντας, δοκιμάζοντας τις γυναίκες για να διαπιστώσει ποια έλεγε αλήθεια. Έδωσε διαταγή να κόψουν στη μέση το παιδί και να πάρει η καθεμία το μισό. Η μία από τις δύο φοβήθηκε τόσο πολύ για τη ζωή του, που φώναξε πως το παιδί είναι της άλλης. Ο Σολομώντας κατάλαβε ότι αυτή ήταν η πραγματική μάνα και της έδωσε το παιδί της (η φράση «σολομώντειος λύση» έχει μείνει παροιμιώδης).

6. Μπορείτε να θυμηθείτε από τον Όμηρο περιπτώσεις «επιφάνειας» θεών σε ανθρώπους; Να συγκρίνετε τα χαρακτηριστικά των θεών οι οποίοι παρουσιάζονται σε θνητούς στο έπος με αυτά του Ερμή στο μύθο που μελετήσατε.

Οι περιπτώσεις επιφάνειας θεών σε ανθρώπους είναι συχνότερες στα ομηρικά έπη. Για παράδειγμα, στην Οδύσσεια η Αθηνά εμφανίζεται στον Οδυσσέα με τη μορφή μιας όμορφης, ψηλής γυναίκας με σκοπό να προετοιμάσουν τη μνηστηροφονία. Υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά με το μύθο του Αισώπου: τόσο ο Ερμής όσο και η Αθηνά παίρνουν τη μορφή κάποιου θνητού, επεμβαίνουν στα ανθρώπινα πράγματα και βοηθούν (ο Ερμής ανταμείβει τον τίμιο ξυλοκόπο, η Αθηνά βοηθάει τον Τηλέμαχο και τον Οδυσσέα σε όλη τη διάρκεια του έπους) ή τιμωρούν τους ανθρώπους (ο Ερμής τον άπληστο ξυλοκόπο και η Αθηνά τους μνηστήρες). Ωστόσο, η εμφάνιση του Ερμή στον ξυλοκόπο έχει περισσότερα κοινά στοιχεία με τις ενανθρωπίσεις των θεών που συναντούμε στα έπη, όπως η μεταμόρφωση της Αθηνάς σε Μέντη.